

A vintage-style photograph of a woman from behind, walking on a train platform. She is wearing a dark, textured coat, a dark skirt, and a hat with a large bow. She carries a brown suitcase in her right hand and a closed umbrella in her left. The background shows a train and platform railings.

ELIN  
OLOFSSON

KLIKATÉ  
CESTY

motto román

# Klikaté cesty

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na  
[www.motto.cz](http://www.motto.cz)  
[www.albatrosmedia.cz](http://www.albatrosmedia.cz)



**Elin Olofsson**  
**Klikaté cesty – e-kniha**  
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.  
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována  
bez písemného souhlasu majitelů práv.

**ALBATROS**  **MEDIA**

ELIN  
OLOFSSON

KLIKATÉ  
CESTY

Praha 2019

*Přeložila Jana Chmura-Svatošová*

*Babičce*



# KAPITOLA 1

Peron ji studil do chodidel. Boty měly tenké podrážky, ale jiné nevlastnila. Zato kabát byl teplý. Seděla v něm celou cestu a teď byla úplně zpocená.

Uli pohlédla k nádražní budově, jestli někde poblíž nevidí hotel, ale nikde nic. Bude se muset někoho zeptat. Na lavičce seděli dva starší muži v kalhotách s prošoupanými koleny. Upřeně ji pozorovali. Jich se nezeptá, jistě by byla vystavena jejich pohledům celou cestu až k nim, a k tomu neměla nejmenší chuť. Vedle ní stála celá rodina, děti byly hezky oblečené a zjevně šťastné, že se jim vrátil domů tatínek. Uli po nich zašilhala, ale nechtěla rušit. Jako by jejich radost mohla pošpinit už jen tím, kdyby je s pachem nemytého těla a špatným dechem oslovila. Všichni vypadali tak spořádaně. Jeden ze synů trval na tom, že otci ponese zavazadlo, druhý klobouk. Mladá žena, patrně jejich matka, držela na boku výskající holčičku. Muž, který přijel vlakem, rozepnul svrchník, vzal děvčátko do náruče a přikryl je kusem kabátu, aby je chránil před studeným větrem.

Uli si zapnula kabát a pomyslela si, jak nakonec udělala dobře, že si ho vzala. Paní Cederstamová ho nepotřebovala,

měla tolik jiných plášťů a dřív než v zimě nepozná, že jeden chybí. To už si paní Cederstamová nebude pamatovat, že požádala německou služebnou, aby ho donesla do čistírny, dokonce zapomene i na to, že pár měsíců přes léto nějakou německou služku vůbec měla. Musela u ní skončit, protože na poklidný byt v Malmö byla příliš rozverná a hlučná.

Uli našla lístek z Wengelovy chemické čistírny v kapse až den poté, co dostala vyhazov. Namlouvala si, že může kabát považovat za náhradu za tak náhle ušlý zisk, ačkoliv věděla, že jí paní Cederstamová dala ještě o dva týdenní platy víc, než na co měla Uli nárok, jen aby nepůsobila lakotně.

„Vrátíte se domů do Hamburku?“ zeptala se jí tehdy paní.

„Ano, to bude asi nejlepší,“ odpověděla Uli.

Avšak lhala. Na mapě Švédska si našla Krokem a viděla, že tam jezdí vlak. Byl to pěkný kus cesty na sever, městečko se nacházelo někde v polovině té úzké, protáhlé země, blíže Norsku než Finsku. Tam by se mohl kabát s podšívkou hodit. Slyšela, že v horských oblastech je chladněji než v Malmö, a jestli tam zůstane přes zimu, závěje mohou dosahovat až dvou metrů.

Uli už kvůli kabátu neměla špatné svědomí.

Už neměla špatné svědomí kvůli ničemu, protože k čemu by to také bylo dobré?

K čemu je litovat něčeho, co už stejně nelze odestát?

Pod stříškou žluté nádražní budovy stál muž, který tam zřejmě pracoval. Měl znak na saku i na čepici, a když k němu Uli přistoupila, díval se na kapesní hodinky.

„Promiňte, je tady nějaký hotel?“

Než promluvila, snažila se připravit si slova v ústech, aby vyzněla co nejlépe švédsky.



Těsně než vystoupila z vlaku, řekla cosi špatně. Téměř celou cestu seděla beze spánku a pozorovala ubíhající krajinu, zežloutlé listí a břízy, malé červené domky a hnědošedá města se stejnými nádražními budovami, prohlížela si děti a staré lidi, i svoje vrstevníky, jak jsou oblečeni a jak působí, a časem lesy, smrky a borovice, které se pyšně vzpínaly k nebesům. Teprve na samém konci cesty usnula.

„Tady máte vystupovat,“ upozornil ji průvodčí a uchopil ji tvrdě za rameno, aby se probudila.

„Vielen Dank,“ odpověděla rozespalá a zmatená, ačkoliv měla říct děkuji pěkně.

Průvodčí na ni zíral, jako by si myslel, že ji zná, ale právě se ukázalo, že je někým zcela jiným. Samozřejmě ji neznal, nikdo ji neznal, ani ve vlaku, ani tady v Krokumu.

„Co jste říkala?“ zeptal se muž před nádražní budovou.

„Je tady hotel? Nebo penzion? Pokoj k pronajmutí přes noc?“

Uli se na něj usmála ve víře, že to pomůže. Pořád ještě měla krásný úsměv, jen musela mít ústa zavřená a neukazovat křivé zuby, ve kterých zely hnědé díry.

Muž si prstem přejel knír, jehož dlouhé konce se mu v koutcích úst trochu vlnily. Tváře měl hladce oholené. Na levé straně úst měl velkou jaterní skvrnu, která trochu vystupovala, a Uli napadlo, že možná proto si nechal narůst knír, aby ji skryl.

Tázavě na ni hleděl a Uli znejistěla. Přece jen nakonec řekla něco špatně? Připadalo jí, že si za měsíce strávené v Malmö švédštinu podstatně vylepšila, přesto ale mohla udělat chybu, a také tu hovořili jiným nářečím. Ačkoliv hotel se přece řekne hotel?

Každé sebemenší městečko, kde vlak zastavil, mělo nádražní hotel.

Uli měla slovník v zavazadle, ale nehodlala ho teď vydávat. To by jí mohlo vypadnout spodní prádlo. Nebo dopisy. Nejhorší by bylo, kdyby viděl dopisy.

„Pokoj k pronajmutí?“ zeptala se znovu. „*Zimmer?*“ dodala pro jistotu. „Na noc?“

„Němka?“ zeptal se muž v čepici.

Tomu se asi nevyhnu, pomyslela si Uli a přikývla.

Vzpomněla si na slova paní Cederstamové. Člověk nutně nemusí všem na potkání vykládat, odkud je, ale řekla to teprve potom, co jakýsi chlapec na dvorku za Uli pochodoval a volal: „Hitlerovská svině, hitlerovská svině, hitlerovská svině,“ takže to slyšeli sousedé. Uli se nenamáhala poukázat, že ona to nevykládala, že je z Německa. Po susedech se musely šířit řeči samotné paní Cederstamové, která si pochvalovala, jak je teď po válce levné zaměstnat německou služku.

Muž z nádraží znovu pohlédl na hodinky. Bylo pozdní odpoledne.

„Budete se muset poptat po vsi,“ řekl. „Nevím o nikom, kdo by pronajímal.“

Konec kníru, za který si nejvíc tahal, se mu položil přes tvář jako vlhká černá čára.

„Každopádně ne Němcům,“ dodal.

Otočil se k ní zády a přistoupil k mužům na lavičce. Pořád ještě na ni zírali. Tváře jí prudce zaplály. Musí se zeptat něko- ho jiného, protože někde potřebuje složit hlavu, než se všechny myšlenky slepí dohromady a udělá se jí z nich špatně. Potrásla hlavou, aby se jeho slov zbavila.

Ach, veškeré její kousky, veškeré její ztřeštěné nápady a velkolepé plány.

Všechny bouře, které se přihnaly a strhly ji s sebou a pak ji pustily někde, kde byla úplně ztracená.

Uli se podívala na své boty, které jako by ji celou dobu tlačily na neustále nových místech. Pak se vydala směrem, kde viděla víc domů. Byly to nízké stavby a nebylo jich mnoho, sotva tedy přijela do města, možná je to opravdu jen vesnice.

Tak tohle je tedy Krokem, pomyslela si.

Tady někde žije Elsa Petterssonová.

## KAPITOLA 2

Elsa prošla několikrát kolem Forsenovy kanceláře, ale dveře byly pořád ještě zavřené. To nebylo dobré znamení. Vrátil se někdy během odpoledne, když byla v obchodě, a od té doby se neukázal. Obsloužila posledního dnešního zákazníka, zamkla venkovní dveře a spočítala denní tržbu. Chtěla jen, aby Forsen otevřel kancelář, zamkl peníze do trezoru a ona mohla jít domů.

Elsa si sundala zástěru, v té nikdy tržbu nepočítala. Ponechala si však pracovní plášť, který mívala pokaždé pod zástěrou, a teď si ho hodlala vzít domů a večer vyprat. Do knihy u pokladny si pod vlastní jméno napsala půl kila šunky a kus tvrdého sýra a pak zboží zastrčila do batohu. Vlastně by to měl napsat někdo jiný, když si brala zboží pro sebe, tak zněla pravidla, ale Elsa věděla, že jí Forsen důvěřuje a nic by nenamítal. Když potřetí, počtvrté prošla kolem jeho dveří, konečně otevřel a zavolal na ni.

„Ano?“ řekla, když stanula na prahu.

Bylo to zrovna tak, jak předpokládala.

Lahev sice na psacím stole nestála, zato na desce stolu zůstal mokřý kroužek po nožce sklenky a oči se mu leskly.

Elsa věděla, že Forsen uvnitř popíjí, na tom nebylo nic nového, ale v ty dny, kdy dveře zůstaly zavřené několik hodin, býval také nejsklíčenější.

Elsa mu podala látkový sáček s penězi a účtenkami roztříděnými tak, jak si přál.

„Posadí se,“ vyzval ji Forsen a ukázal na židli před psacím stolem.

Nechtělo se jí, ale neměla na vybranou.

Forsen setřel rukou mokrý otisk. Pak si rukou přejel oči.

„To ta melancholie,“ vysvětlil.

„Aha,“ řekla Elsa, jako by to již nevěděla.

Dělala, že nevidí jeho slzy, pak to nebylo tak trapné. Nevěděla, proč truchlí, nikdy se ho nezeptala ani to nebyla její věc, ale snad šlo o jeho syna, protože občas zevnitř slychala střípky jejich hádek. Možná to souviselo i s jeho paní, která měla chatrné zdraví. Sedává už většinou jen doma, říkal Forsen. Bolesti se stupňují a ona se téměř nemůže postavit na jednu nohu. Když Elsa viděla Forsenovu paní naposledy, měla na sobě tlusté rukavice, protože jí revmatismus zkroutil ruce do malých paliček.

Forsen možná doufal, že se Elsa zeptá, nad čím roní slzy, ale nebyla schopna se k tomu přimět.

Jen tam spolu seděli každý na své straně stolu a navzájem se pozorovali.

Obvykle se ho snažila rozveselit otázkou, jak braly ryby, protože se dokázal dlouze rozhovořit o pstruzích, sivenech a okounech, jak štika stojí v rákosí a měsíc na obloze, o povrchové vodě, hlubinách a proudech. Dnes však neviděla ani jeho vysoké rybářské boty, ani pruty, tak se nezeptala.

Na jedné straně stolu byla hromada růžových krabiček.

Forsen jednu vzal a hodil ji Else. Na vnější straně stálo, že to jsou kapesníčky, které na omak připomínají hedvábí. Elsa si nemohla vybavit, že by někdy měla pravé hedvábí v ruce, a pomyslela si, že proto bude o slibovaný zážitek ochuzena. Nemá s čím srovnávat.

Věděla, na co se teď Forsen zeptá.

Onehdy šlo o dámské nylonové punčochy, nový materiál, který zcela odstraní štipování punčoch.

„Myslí Elsa, že by to mohlo být něco pro dámy v Krokomu? Měli bychom je prodávat?“

Otevřela krabičku a vyndala kapesník. V jednom rohu měl vyšitou kytičku lučních zvonků.

„Elsa má pro takové věci cit. Myslím pro to, co se prodá a co ne.“

Měla radost pokaždé, když ji Forsen pochválil, a dělal to často. Pochopila, že ji pokaždé žádá, aby nové zboží ohodnotila jen proto, aby mu v kanceláři dělala společnost a už tam se svými slzami a alkoholem nebyl sám, ale zároveň jí nikdy neopomněl říct něco milého.

Před několika týdny jí přesně v tuto denní dobu, a možná ještě o něco opilejší než obvykle, řekl, že by bylo mnohem lepší, kdyby obchod převzala Elsa, a ne jeho syn.

„Elsa má bystrou hlavu, umí počítat a obsloužit zákazníky. Umí všechno, co obchodník potřebuje umět. Ale s Nilsem to je marné,“ řekl tehdy.

Forsen opile drmolil, přesto jí jeho slova utkvěla v hlavě a na chvíli ji učinila šťastnou. Vnímá ji, pomyslela si. Všimá si, jak je schopná. Elsa absolvovala několik korespondenčních kurzů, které Forsen hradil, jeden se jmenoval Prodejce, druhý Reklama a třetí Značení a nápisy. Doma po veče-

rech studovala a vypracovávala cvičení. Mnohé pro ni bylo samozřejmostí, jako že spokojený zákazník se vrátí a že se zákazník nikdy nemá šidit na kvalitě, protože to pak hrozí, že obchod bude mít špatnou pověst. Kurzy však Forsenovi ukázaly, že má zájem se učit, a to se mu líbilo.

Nyní už i Forsen ví to, co Elsa ví dlouho, že ona je tady v obchodě nejšikovnější.

Jen si to pomyslela, zastyděla se.

Takhle přece nesmí uvažovat, takovým způsobem se povyšovat. Ostatní, co tu pracují, jsou přece také zruční.

Gittan, která pracovala jen několik hodin přes poledne, byla dobrá prodavačka, pokud se ovšem soustředila a nepřepočítávala se, když měla vrátit drobné, nebo nevykládala zákazníkům o svých dětech, že kýchají a otírají si nosy do dlouhých rukávů jejích šatů. Anna Karlströmová, která už vlastně odešla do penze, byla tak nevrlá, že se jí zákazníci báli, ale pokud byla fronta, pěkně to odsýpalo, protože se jí nikdo neodvážil říct víc, než bylo nezbytně nutné. Díky přísnému vzhledu a staromódnímu účesu si na ni nikdo netroufal, alespoň ne ti mladí, a ani ti, kteří se kdy dostali pod palbu jejích tvrdých slov, jimiž častovala všechny a všechny. Anna Karlströmová odmítala zákazníkům psát útratu na futro, takže ti, co neměli peníze, se často ochomýтали vzadu u dveří do kanceláře a doufali, že do obchodu přijde samotný Forsen.

Pokud tam byl a pochopil, jaká je situace, objal paži kolem ramen toho, co přecházel před jeho dveřmi, odvedl zákazníka k pultu s kasou a hlasitě, aby všichni slyšeli, pověděl, jak je zrovna tento zákazník pro Forsenův koloniál důležitý. To se pak objevila modrá kniha, do které zapisovali všech-

ny, kteří si přišli pro zboží, ale nezaplatili, a zákazník odešel s tím, co potřeboval.

Elsa měla v takových chvílích Forsena ráda.

Nikdy nechtěl ponížít někoho, kdo byl chudý nebo zapomnětlivý.

Ačkoliv jí připadalo směšné, jak jim podkuřoval, když neměli peníze ani napodruhé a přišli s párem tetřívků nebo uzeným losím srdcem. Bylo přehnané, jak se Forsen snažil, aby to vyznělo, že je pro něj snad dokonce výhoda, že nemají hotovost, protože každý přece musel pochopit, že to tak do budoucna nepůjde. Jak by pak mohl zaplatit svým dodavatelům?

Teď i Forsen vyndal z balíčku vyšívaný kapesník. Hlasitě se do něj vysmrkal.

„Nevím, jestli by pro něj někdo měl použítí,“ řekla Elsa.

„Cožpak si v Krokumu nikdo nepotřebuje utírat slzy?“ namítl Forsen. „To jen já vidím smuteční plášť?“

Pousmál se, aby dal najevo, že to nemyslí vážně. Elsa věděla, že smuteční plášť neboli babočka osiková je motýl, protože sedávala několik let ve škole v Gärningsbergu vedle malovaného plakátu s jeho vyobrazením. Měl tmavohnědá křídla se žlutým okrajem a pásem modrých skvrn.

„A ani tu nejsou žádné usmrkané děti?“ zeptal se Forsen.

„Bude jim připadat, že na to jsou kapesníky příliš drahé,“ odvětila Elsa. „Tak zůstanou v krabičce nepoužité.“

„Aha,“ řekl Forsen.

Zněl zklamaně.

„Ale možná bychom je mohli prodávat jako dárkové zboží? Jako takovou drobnou pozornost?“ navrhla Elsa.

„Tak to uděláme,“ souhlasil Forsen. „Aspoň lidé uvidí, že i Forsenův koloniál má v nabídce trochu marnivosti.“



Připadalo jí, že vypadá o něco veseleji.

Elsa ho občas slyšela říkat, že se cítí, jako by byl její otec. Říkal to ostatním, nikdy přímo Else. Vyprávěl, jak ji zaměstnal, vyučil a že je nejlepší prodavačkou, jakou kdy měl, ať v Örnköldsviku nebo v Krokomu. Než přišel sem, měl obchod i v Örnköldsviku a prodával koberce a nábytek.

Elsu napadlo, jestli by mu neměla připomenout, že už otce má, a také matku, Anderse a Karin Petterssonovy v Gärningsbergu. Byli jejími rodiči, ačkoliv je nenavštěvovala tak často, jak by měla.

Elsa by byla nerada, kdyby to vypadalo, jako by přišla odnikud, protože to nebyla pravda, Forsen si tak jen vylepšoval své vyprávění. Rád by, aby to vyznělo, jako by našel dívku někde na silnici bez jediné vindry v kapse, ihned rozpoznal, že má talent, a vzal ji s sebou do koloniálu, kde z ní udělal to, čím je dnes, Elsu od Forsena, kterou všichni znají a mají rádi. Ve skutečnosti Elsinu teta Stina viděla inzerát, že koloniál hledá prodavače, a povzbudila Elsu, aby se tam vypravila a o místo se ucházela, ačkoliv jí chyběla praxe. Sám Forsen se tvářil pochybovačně, když mu pověděla, v jaké záležitosti přichází. Forsen byl však na líbivá slova a předváděl se s celou parádou, na denním pořádku byla velká gesta jako plácání po zádech, pevný stisk ruky, zábavná historka s jasným vyvrcholením a čím dál bouřlivější smích.

Lidé, kteří ho neznali, ho kvůli jeho chování považovali za veselou náturu. Zpočátku si to myslela i Elsa, ale teď už ho prohlédla. Přesto mluvila raději o obchodech než o jeho malomyslnosti. Měli společné zájmy, zboží a zisk i snahu co nejlépe se vyhnout neúspěchu. Ve chvílích, kdy Elsa s Forsemem hovořili o obchodech, k sobě měli blíž, než se jí kdy

povedlo s otcem. Nebylo snadné se dopídit, co si Anders Pettersson vlastně myslí na svém místě u kamen, kde sedával pokaždé, když byl doma. Elsa věděla, že je na její práci hrdý, ale měli si tak málo co říct. Jen si pobrukoval, mhouřil oči a vyřezával ze dřeva nové figurky.

Přesto si Elsa častěji představovala otcovu tvář než Forsetnovu, když přemýšlela o svém tajemství. Vřelost z jeho očí by zmizela, kdyby se prozradilo, co jeho Elsa udělala. Tupé jehly studu ji bodaly do srdce pokaždé, když si představila, že by musela jet domů do Gärningsbergu a povědět mu to. To kvůli němu se musí toho tajemství zbavit, jednou provždy, kvůli němu a matce i kvůli sobě. Život se opět musí vrátit do starých kolejí a Elsa věděla, že další zimu už to nevydrží.

## KAPITOLA 3

Když se vzbudila, stáli u nohou postele. Uli k sobě strhla pokrývku a přetáhla si ji přes hrud, aby se zahalila. Žena u kraje postele byla táž, která ji přivítala při příchodu v před-síni, muže vedle ní Uli nepoznávala.

„Spala jste dlouho,“ řekla žena.

„Ano,“ odpověděla Uli váhavě.

„Mysleli jsme si...“ začala žena, ale větu nedokončila.

Když Uli konečně došla k penzionu a dostala se na pokoj, svlékla si veškeré šatstvo a ihned usnula. Kabát, šaty a kalhotky ležely na hromadě na podlaze. Malý kufřík stál neotevřený vedle nočního stolu. Uli byla příliš vyčerpaná, aby se došla umýt, a tak si představovala, že bílé prostěradlo do sebe vtáhne pot a pachy a že ji očistí.

Žena, která na ni teď hleděla, se jmenovala snad Björkegre-nová, protože stejné jméno stálo nade dveřmi domu, ke kterému Uli poslala jakási mladá dívka. Cítila tak ochromující únavu, že si ani nezjistila, kolik bude ubytování stát ani co nabízejí. Jen ženě podala peníze, které měla.

„Spala jste skoro čtyřicet hodin. Bála se, jestli se vám něco nestalo, proto jsme se sem na vás přišli podívat,“ řekl

muž. Kývl směrem k ženě. Muž byl vysoký a měl široká ramena a všechno jako by se u něj naklánělo vlevo, dokonce i hlava. Vlasy měl šedivé a zvlněné. Žena mohla být jeho manželka. Vlasy pod šátkem měla tmavé a husté, ale už jistě překročila padesátku, pomyslela si Uli.

„Teď ale vidíme, že jste vzhůru...“ pronesla žena.

„Bylo zamčeno a my jsme několikrát klepali, ale neotevírala jste, tak nakonec Augusta řekla, že musíme vzít univerzální klíč...“ vysvětloval muž.

Vydal se ke dveřím a vypadal rozpačitě.

„Máte hlad?“ zeptala se žena. „Snídaně je v ceně, ale teď už je zase odpoledne. Můžu vám ale usmažit pár vajíček.“

Uli si pod pokrývkou zmáčkla břicho. Měla hlad tak dlouho, že už ho ani necítila. Naposledy si namazala kousek starého chleba, když odjížděla z Malmö.

„Ano, děkuji,“ odpověděla.

„Až budete hotová, přijďte do kuchyně,“ vybídla ji žena. „Po schodech dolů a doleva. Tam mě najdete.“

Uli zašilhala do tmavé chodby. Byla tam řada zavřených dveří, ale jiné hosty neviděla. Z podlahy zvedla šaty a znovu si je oblékla. Vypadaly strašně, byly špinavé i zmačkané. Měla s sebou i sukni, avšak žádnou blůzu, sukni tedy bude muset zůstat v kufříku. Vyšla několika opatrnými kroky na chodbu a na druhém konci uviděla dveře s nápisem WC. Vešla. Uvnitř si zase šaty svlékla a zůstala stát nahá na malém čtvercovém hadrovém koberečku na podlaze. Všechno bylo natřené nazeleno a vypadalo to nově. Posadila se a vyčurala, pak zatáhla za řetízek a spláchnula. Když se chtěla umýt, byla voda

v kohoutku nad zářivě lesklým umyvadlem tak ledová, že mýdlo vůbec nepěnílo, ale i tak si ho vetřela do těla. Když leželo na umyvadle, bylo přece zamýšleno k užívání? Určeno pro hosty penzionu?

Frau Müllerová, od které si Uli pronajímala několik let pokoj v Hamburku, mívala menší zásobu mýdel v prádelníku, který byl pokaždé zamčený. Uli věděla, kde jsou klíče, ale nikdy se neodvážila mýdlo si odtamtud vzít, protože vycházela z toho, že Frau Müllerová ví přesně, kolik jich tam má, a čas od času je přepočítává.

Teď Uli vzpomínala na Frau Müllerovou s jistou něhou.

Uli si pokoj, což bylo vlastně půdní skladiště, pronajímala už od doby dospívání. Někdy se o pokoj dělily dvě dívky, někdy tři s postelemi podél všech stěn, ale Uli z nich zůstala nejdéle. Ačkoliv Frau Müllerová vždycky prohlašovala, že jejich vztah je pouze profesionální, jaký má být mezi pronajímatelem a nájemníkem, Uli přesto tušila, že na ní Frau Müllerové záleželo.

To Frau Müllerová nakonec přivedla minulou zimu lékaře, když Uli jen ležela a zírala do zdi. Ne že by mohl něco udělat, poslechl si plíce a srdce a řekl, co ostatní, že jí nic vážného není a že jsou jiní, kteří trpí mnohem víc, ale po jeho návštěvě Uli aspoň vstala a snědla trochu bramborové polévky.

Nechtěla Frau Müllerovou zklamat, když se obtěžovala vypravit ke zbořeninám u Harlsmannsstrasse a vyhledala uvnitř dělnických příbytků doktora Lindemanna, a dokonce zaplatila jeho honorář. Byl jeden z těch levnějších, ale i tak.

Uli se mu nezmínila o koních, kteří v ní leželi mrtví a hnili, o nich však nikdy žádným doktorům neřekla. Ani nikomu jinému.

Ani když byli mrtví, ani když pádili o závod.

Konež v sobě měla od dětství a nikdo by tomu nemohl porozumět.

Ani doktor Lindemann, ani Frau Müllerová.

Kdyby tak Frau Müllerová věděla, kde teď jsem, pomyslela si Uli a umývala se mezi nohama. Mýdlo ji v citlivých záhybech štípalo a Uli nenašla nic, čím by se mohla utřít. Na roli zbýval jen malý kousek papíru, ale šustil a byl lesklý a vůbec nesál. Bude se muset utřít do šatů. Už nebyly jen špinavé, teď byly navíc mokré a studené. Když Uli scházela ze schodů, třásla se zimou.

Jak slíbila, stála žena u sporáku s pánví v ruce. Ve chvíli, kdy Uli vešla do kuchyně, nabrala lžící z balíčku velkou slzu másla a dala ji na pánev. Zaprskalo.

„Pánové obvykle jedí v jídelně, ale žena přece snese pohled na špinavé nádobí, tak můžete sedět tady.“

Uli si sedla, kam žena ukázala.

Stůl byl zavalen věcmi, byl tam sáček s cukrem, vysypaná mouka a rozložené noviny, ale na konci byl maličký prostor, kam by se dal položit talíř. Na kuchyňské lavici ležela zbraň s velmi krátkou, upilovanou hlavní a oříškově hnědou dřevěnou pažbou pokrytou vyřezaným kostičkovým vzorem.

„Můj muž loví. A sbírá všechno možné,“ vysvětlila žena, když si všimla Ulina pohledu.

Uli dostala na talíř dvě volská oka a nůž a vidličku.

„Mnohokrát děkuji,“ řekla.

„Můžete mi říkat Augusta. To já vlastním penzion. Augusta Björkegrenová,“ představila se žena a napřáhla ruku.

„Ulrike Hartmannová,“ řekla Uli.

Augusta Björkegrenová měla ruku velkou a plnou zatvrdlin, ale teplou.

„Ano, vím, viděla jsem to v knize hostů, když jste se zapsala,“ řekla.

Uli zvedla příbor a překrojila žloutek. Uprostřed byl naměkko, zrovna jak si přála. Během půl minuty snědla obě vejce a doufala, že jí Augusta nabídne ještě jedno. Chutnala trochu po rybě, možná Augusta neumyla dostatečně pánev, ale tak měkce se uložila v břiše.

Uli se dívala na Augustu a nemohla se rozhodnout, jestli je ošklivá, nebo krásná. Tvář měla širokou a obočí tmavé a mohutné nad hluboce zapadlýma očima, ale postavou byla malá a svalnatá. Zástěru si jen volně zavěsila kolem krku, nezavázala si ji v pase.

Vypadá dosti důvěryhodně, pomyslela si Uli.

Zrovna jak Uli doufala, Augusta se zeptala, jestli má dost, nebo by si dala ještě jedno vajíčko.

„Máme tady vzadu vlastní slepice, tak jich máme dostatek. Všechny jsem pojmenovala po ženských z Krokumu, jen kdákají a hrabou,“ řekla Augusta a hlasitě se vlastnímu žertu zasmála.

Uli si osolila třetí vajíčko a připadalo jí, že sůl docela dobře přehlušila rybí pachů.

„Mohu se zeptat, co tady slečna dělá?“ zeptala se Augusta.

Odsunula zbraň a usedla na víko lavice. Uli polkla a přemýšlela, co odpovědět.

„Hledám Elsu Petterssonovou,“ odpověděla. „Zná Augusta někoho, kdo se tak jmenuje? Tady v Krokumu?“

Augusta zavřela noviny rozložené na stole a podívala se do balení cukru, aby zjistila, kolik ho ještě zbývá.

„Elsa Petterssonová,“ řekla Augusta, „to bude ta od Forsena? Ta nafrněná, co si myslí, že převezme obchod, jen co se provdá za jeho syna. Ano, myslím, že jinou Elsu Petterssonovou neznám.“



## KAPITOLA 4

„Mám malou venku v kočárku, tak se nemůžu zdržet a povídat si,“ vysvětlila Maj, když přistoupila ke kase.

Elsa nic neřekla, zabalila skládanou obvazovou vatu, kterou Maj chtěla koupit, a vzala od ní peníze. Elsa stejně nevěděla, jestli by si vůbec s Majou chtěla nějak víc popovídat. Stýkaly se spolu, když byly mladší, podnikaly vyjížďky na kole a chodily do divadla, a dokonce i na koncerty vážné hudby, avšak co se Maj vdala, začínala každou větu „Mats říká“ a to Else lezlo na nervy. Od té doby, co se zamlklý Mats Eriksson z Laxsjö oženil s Maj, měl zjevně na všechno spoustu názorů. Než se vzali, díval se do země a byl na rozpacích a koktal, jakmile byla Maj nablízku.

Za Maj stál starý Olsson.

Jako obvykle chtěl své zboží zabalit do papírové krabice s tvrdými okraji, kterou mohl připevnit na nosič kola. Nejlépe mělo být zboží v krabici rozmístěno rovnoměrně, aby se krabice nenahnula a nespadla nebo se nesesula na zadní kolo. Do Krokumu si na kole zajel několikrát do týdne, aby nakoupil a posbíral nové klepy.

„Elsa je jako matematik, když je schopna dát tohle dohro-

mady,“ řekl a přihlížel skládačce, kterou Elsa musela ze zboží vytvořit, aby vyhověla jeho přání.

Starý Olsson stál tak blízko, že viděla černé póry, které pokrývaly jeho hranatý nos, a cítila z jeho dechu vůni sladkých bonbonů. Chválil Elsu, jak skvěle dokáže zboží zabalit, od první chvíle, co u ní nakupoval, a zjevně nepomyslel, že téměř pokaždé kupuje stejné věci, takže Elsa může poskládat zboží do krabice přibližně stejně jako posledně.

Starý Olsson měl ženu, která se jmenovala Tora a následkem jakési nemoci oslepla. Mezi lidmi se o ní vědělo, protože k ní chodili, když se dostali do nesnází. Elsa slyšela o jednom muži s rakovinou prostaty, který přišel za Torou až z Ovikenu a doufal, že se uzdraví, avšak nestalo se tak. Krátce poté zemřel, ale stačil ještě říct své dceři, aby si dala pozor na snoubence, protože se o něm vědělo, že má násilnickou povahu. Dcera otce neposlechla a za snoubence se provdala. Pár let po svatbě mladý muž svou ženu zaškrtil a pak se pokusil zapálit chalupu, aby se zbavil těla. Celý Ovikén byl na pohřbu a zvěst o Toře Olssonové se šířila. Teď k ní chodili s malými zanícenými rankami i blížícími se tragédiemi. Říkalo se, že dokáže předpovědět, co se bude dít, pomocí toho, co se už stalo.

Když se mluvilo o Toře Olssonové, semlelo se vše od tajných přípravků v modrých a zelených lahvičkách, které si pár přivezl z cest do Ameriky, až po domněnku, že má zvláštní dar od Boha. Dokázala kohokoliv přimět, aby se otevřel a pověděl jí o svých starostech, a nikdo od ní neodcházel bez dobrých rad.

„Tora ale nevidí do budoucnosti, to sama rozhodně odmítá, tak by Elsa takové klepy neměla poslouchat. Tora říká, že

co ztratila zrak, lépe slyší, a to je celé. Z hlasu lidí slyší, co je vlastně tíží. Navíc má neustále puštěné rádio, tak se také ledacos dozví. A já jí předčítám z novin, řádek po řádku, a vyprávím jí všechno, co se děje doma i ve světě, to je má starost,“ říkal starý Olsson, když přišla řeč na jeho ženu.

Několikrát se pokusil pozvat Elsu do domku pár kilometrů severovýchodně od Krokomu, ale dosud odmítala a sváděla to na přílišnou práci.

Veškeré řeči o Tořiných schopnostech Elsu děsily. Nebyla vhodnou společností pro toho, kdo měl co skrývat.

Elsa však Toru Olssonovou několikrát z dálky viděla při svých procházkách po lese. Jednou Tora seděla na velkém kameni na pasece s tváří obrácenou ke slunci. Jako by sama sebe objímala pažemi. Elsa opatrně vycouvala zpátky na pěšinu, po které přišla, aby o sobě nemusela dát vědět. Jindy Tora stála u mohutné borovice a prsty přejížděla po kmeni, jako by kůra byla slepeckým písmem. Vypadalo to tak podivně, že z ní Elsa nemohla spustit zrak. Dlouhou chvíli tam stála a pozorovala ji, dokud Tora nezvolala „Haló!“ a nezeptala se, jestli tam poblíž někdo je. Elsa rychle odešla a předstírala, že neslyší.

Starý Olsson vylovil z papírového sáčku, který ležel navrchu krabice, bonbon. Nevadilo to, už zaplatil. Strčil ho do úst a bonbon mu zakřupal mezi zuby.

„A Elsa měla návštěvu z ciziny?“ zeptal se, když ho spolkl.

„Návštěvu? Ne, neměla,“ odpověděla.

Přemýšlela, co tím může myslet. Ji skoro nikdy nikdo nenavštěvoval, ani bratr Jonas a jeho rodinka z Västeråsu, ačkoliv na ně naléhala a říkala, že matka s otcem také doufají, že je brzy uvidí. Cesta je pro malé děti příliš dlouhá, odpo-

věděl tehdy Jonas, ale až povyrostou, přijedou všichni čtyři, on, jeho žena a chlapi.

„Takže Elsa nezná Němku, která se ubytovala u Björkegrenových?“

Elsa cítila, jak se jí rozbušilo srdce. „Němku?“ otázala se. „Ne, neznám.“

„To je divné,“ podivil se starý Olsson, „protože Karl Björkegren mi právě pověděl, že první, po kom se ptala poté, co prospala skoro čtyřicet hodin, byla Elsa Petterssonová.“

Elsa nad krabicí pohlédla do přimhouřených očí starého Olssona.

„Musela se splést,“ řekla a těžce polkla. „Já žádnou Němku neznám.“

## KAPITOLA 5

Když to v uličkách přestalo páchnout močí a do Hamburku přišlo jaro, vydala se Uli vyhledat svou nejlepší kamarádku Anne-Marii. Frau Müllerová si všimla, že teď pracuje u řezníka.

„A snubní prsten si sundala. Zaměstnávají slečny, ale ne vdovy,“ řekla Frau Müllerová.

Za celou zimu, co byla Uli upoutaná na lůžko, ji Anne-Marie přišla navštívit jen jedenkrát. Uli se jí nebyla schopná podívat do očí. Raději by zabodla pohled do smrti, jejíž cesta se dala sledovat už jen čtením krátkých úryvků reportáží na stránkách novin, kterými s Frau Müllerovou odizolovaly stěny podkroví. Tiskařská čern pustila, obarvila Uli konečky prstů a postupně zbarvila prostěradlo i povlak polštáře.

Z novinových článků se dozvěděla, že se dá zemřít všemožnými způsoby.

Bylo to osvobozující pomyšlení.

Ačkoliv teď, když dny byly světlejší a krok opět lehčí, teď už by Uli ráda Anne-Marii potkala.

Dopoledne bývala fronta k řezníkovi dlouhá a žádná z ostých žen venku nehodlala nikoho pustit před sebe, ale odpo-

ledne už byla k mání pouze kůže ze slaniny a morková kost, a tehdy se Uli protlačila k pultu a Anne-Marii objala.

„Co to děláš?“ zeptala se Anne-Marie zahanbeně.

„Jen mám radost, že tě vidím. Je to zakázané?“ zeptala se Uli.

Anne-Marie ucouvla, ale požádala Uli, aby zůstala a počkala, dokud si nebude moct udělat přestávku. Po půlhodině přišla do rohu vzadu v lokálu, kde stála Uli, a řekla, že mohou na chvíli vyjít na ulici a popovídat si.

Slunce ohřívalo omítku za jejich zády.

„Jak ti je?“ chtěla vědět Anne-Marie. „Vypadáš líp.“

Uli se podívala na její vyčesané vlasy a růžolící tváře a pomyslela si, že přibrala. Pracovat u řezníka mělo jistě své výhody.

„A ty jsi krásnější než kdykoliv předtím,“ řekla Uli a věděla, že to přehnala.

Anne-Marie hleděla do ulice.

„Co se v Altoně vlastně stalo? Našla jsi jeho matku?“ zeptala se.

Anne-Marie se zeptala na totéž v ten bledý únorový den, když seděla u Ulina lůžka.

„Jediné, co jsi ze sebe v zimě vypravila, bylo, že chceš být sama a že mám odejít. Frau Müllerová řekla, že se s tebou pokoušela promluvit, ale že jsi také mlčela, a byla si dost jistá, že jsi vážně nemocná. Že máš něco s plícemi nebo hlasivkami. Ačkoliv já jsem si myslela, že to možná přece jen bude mít něco společného s Altonou, že se ti to všechno připomnělo, když jsi tam byla, a byla jsi smutná...“

Nyní Uli v koutku oka pátil zkoumavý Anne-Mariin pohled.

Nechtěla nejlepší kamarádce lhát, ale přesto to udělala.

„Nenašla jsem ten správný dům,“ odpověděla.

Anne-Marie přikývla a zašilhala po dveřích do řeznictví. Uvnitř se brousily nože. Zítra ráno se vytvoří stejná fronta. Starý muž v bílé zástěře připevnil na okno vývěsku, že všechno už toho dne došlo, a jakási mladá žena vyždímala hadr a začala vytírat podlahu.

„Možná je to jen dobře,“ řekla Anne-Marie. „Nejlíp na všechno zapomenout.“

„Hm,“ odpověděla Uli a přála si, aby její lež byla pravdivá.

Bylo by jednodušší, kdyby nikdy nenašla ten vchod a nezaklepala.

Jak často si už pomyslela, že to neměla dělat?

A kolikrát se pokusila namluvit si, že nejlepší je nechat věci na pokoji a nerýt se v každičkém nápadu, až nakonec praskne a už se nikdy nezacelí? Proč musí všechno jen zhoršovat? Proč nemůže nic zůstat jen jako třpytivý sen, chráněný před její vlastní umanutou všetečností?

Uli se snažila návštěvu v Altoně vymazat z paměti. Zbyly jen dopisy. Ležely pod matrací, protože tam by Frau Müllerová slídila jen stěží.

Toho dne, kdy zvedla dopisy z podlahy Hansiho matky, ulice bičoval déšť. Těžké kapky rozmazaly úhledný rukopis na obálce. Když se Uli konečně dostala domů, rychle dopisy přečetla a pak je schovala a litovala, že kdy jeho matku vyhledala a že je zvedla ze země.

Poslední, co z Hansiho matky viděla, byly zkrabacené punčochy.

Neshledala žádnou podobu s Hansim, nic z jeho smíchu ani něžného pohledu. Nic, co by chtěla hladit a milovat.

Bylo tam jen přání, aby se Uli podvolila, plazila se a lezla po kolenou a prokazovala jí úctu, a to Uli rozzuřilo.

Když však Anne-Marie začala mluvit o Švédsku, jako by se dopisy změnily kdesi vzadu v Ulině hlavě ve vykřičník, ačkoliv chovala podezření, že se jí Anne-Marie chtěla především zbavit. Po té zimě se Anne-Marie dívala na Uli, jako by byla prašivý pes, a celou dobu stála kus od ní.

„Slyšela jsem, že se služkám ve Švédsku dobře daří,“ řekla. „Bydlí s rodinou a jedí stejné jídlo. Někdy smějí mít v pokoji i vlastní rádio. Jsi svobodná a naučila ses švédsky od babičky, měla bys jet, Uli. Když jsem o těch místech slyšela, hned jsem si na tebe vzpomněla. Udělalo by ti to dobře. Představ si, tady od toho všeho odjet,“ přemlouvala ji Anne-Marie.

A tak se Uli dostala do Malmö k paní Cederstamové.

Vlastnila tak málo věcí, že při odjezdu měla kufr téměř prázdný. Uli měla samozřejmě vlněnou sukni, byla jí však v pase velká, protože tolik pohubla. Každopádně měla dvoje čisté spodní kalhotky, o to se Frau Müllerová postarala, tak si je zabalila, a pak vzala svazek dopisů ovázaný šňůrkou.

Když se s Frau Müllerovou loučila, strčila Ule do ruky peníze.

Obě věděly, že už se sotva někdy znovu uvidí.

„Na svačinu a kávu a tak, co člověk cestou potřebuje,“ řekla Frau Müllerová, která už zaplatila jízdenky, protože prohlásila, že když teď Uli podkroví navždy opouští, má právo dostat zpátky peníze za nájem.

Ve výloze papírnictví u Hauptbahnhof Uli uviděla německo-švédský slovník a pomyslela si, jak by se jí hodil. Nebyla si jistá, nakolik jí minimální znalost švédštiny postačí. Vešla dovnitř a zeptala se, kolik stojí. Muž uvnitř odpověděl, že



pro správný druh zákazníka by mohl být levný, vyndal ho z výlohy a podal Uli, aby si ho mohla prolistovat. Byl použitý, ale zdálo se, že žádná stránka nechybí. Obsahoval jednotlivá slova i celé fráze.

Majitel papírnictví ji se zájmem pozoroval. Měl černé vousy, které vypadaly mokré, a celý obchod byl cítit vodou po holení. Možná máme i další zboží, které by slečnu mohlo zajímat, řekl a na chvíli zmizel za dveřmi. Vrátil se a v ruce měl hedvábnou noční košili.

Nebyla zabalená a v podpaží měla zažloutlé šmouhy, ale Uli něco tak krásného leta neviděla.

„To si nemůžu dovolit,“ namítla a znovu pohlédla do slovníku.

Musí se pokusit ušetřit peníze od Frau Müllerové, jak dlouho to jen půjde, protože jiné neměla.

„Řekl jsem snad něco o ceně?“ namítl vousatý muž. „Pokud odložíte ten kufr, podíváme se, jestli by vám byla.“

Přiložil košili k jejímu tělu a šatům.

Když se látky dotkla, měla pocit, jako by namočila prst do konvičky se smetanou.

„Jestli mi slečna podá ruku,“ řekl a chytil ji za zápěstí.

Byli v obchodě sami. Stála bez hnutí a čekala, co ještě řekne.

„Přes kalhoty, a můžete si na cestu s sebou vzít slovník. V kalhotách, a dostanete i košilku,“ řekl.

Muž jí vedl pravou ruku ke svému rozkroku. V levé držela slovník a košilku.

Když má člověk začít nový život, měl by mít s sebou něco krásného, aby si připomněl, že život není jen černočerná tma, pomyslela si.

Tohle přece nic neznamená, jen ať odsud můžu odjet a stát se někým jiným, služebnou ve Švédsku bez jakýchkoliv vzpomínek.

Jen když mě přestanou pronásledovat stíny a koně zůstanou v klidu.

Uli nevěděla nic o kravách, jen to, že se musí dojit, aby daly smetanu, a nechala tedy vousatého muže, aby si s její rukou dělal, co se mu zachtělo. Před odchodem si do kufru přidala košilku a německo-švédský slovník.

## KAPITOLA 6

Nic nezačíná tam, kde si člověk myslí, a nikdy ne na jediném místě. Tím si Elsa byla jistá. Teď když přišel podzim, neměnily listy barvu postupně, ale všechny se zbarvily téměř přes noc. Totéž se dělo na jaře. Ze dne na den vyrašily na břízách pupeny a nad hlavou se opět rozezpívali ptáci. Teprve tehdy si toho jevu člověk všiml, a přesto věděl, že nezačal v ten den, ne, podzim začal už na jaře, dřímal v kmenech a větvích a listoví, v každém nově vyrašeném lístku a v každém sebe-menším stěhovavém ptáčku, který věděl, že se brzy již opět vydá za moře. Právě kvůli tomu Elsa nebyla schopná určit, ve které chvíli její tajemství započalo. Často o tom přemýšlela, ale nebyla o nic moudřejší.

Bylo to loni toho nedělního rána, když vstala už v sedm hodin, aby se stihla před bohoslužbou ještě projít? Nikdy kostel nevyhledávala, ale toho dne si chtěla jít poslechnout nového krokomského kněze. Všichni říkali, jak je moderní a s jakou lehkostí o všem mluví. Nikdy nebyla věřící, ale občas ji to mrzelo. Toužila po vytržení. Nechtěla padnout na zem a mluvit v jazycích, jak to dělali lidé kolem ní, když jednou s kamarádku zašla do modlitebny letniční církve. To ji

děsilo, ale chvíli extáze by ráda zažila, jen aby se dozvěděla, jaké to je, když rozum ustoupí a tělo i duše se poddá. Nebylo snadné nechat se unést, když kázal bývalý kněz. Míval tak strašlivou sennou rýmu, že při jeho kázání nebyla schopna myslet na nic jiného, než kolikrát dokáže popotáhnout, aniž se vysmrkal.

Bylo to tedy toho dne?

Toho dne téměř před rokem, kdy se Elsa rozhodla dát křesťanství a Bohu další šanci?

Kdyby tehdy nechala batoh v lese a běžela domů, byla by všeho ušetřena.

Nebo to začalo ještě dřív?

Bylo to toho srpnového dne roku 1940, kdy teta Stina přijela z horského střediska Åre po léčebné kúře na astma, se kterým se potýkala od té doby, co prodělala španělskou chřipku? Když požádala Elsu, aby jí pomohla vybalit a všechno doma uspořádat? Toho dne, kdy slunce stálo ještě vysoko a vál vlahý letní vánek? Způsobila vše Stinina slova, že se cítí o tolik lépe, a vzhledem k tomu, jak málo vzrušujících věcí se děje, člověk se spokojí i s tím, co se nabízí v Krokumu?

„Říká se, že vyměňují čokoládu za cigarety,“ řekla teta Stina, než odešly. „A někdy s sebou mají tahací nebo foukací harmoniku a hrají pro všechny, co stojí na peronu.“

Elsa na sobě měla nové šaty s krátkými rukávy a šerpou v pase, které jí ušila maminka. Vzor tvořila červená jablíčka. Bylo jí šestnáct a ještě nikdy si nepřipadala tak hezká. Možná právě to bylo tak nebezpečné.

Tam tedy její tajemství započalo?

Nebo už dávno předtím?

Rozpoutal je snad učitel z obecné školy? Mohla by to svěst

na Almkvista, který přijal práci v Gärningsbergu a přivezl s sebou Goetheho a *Fausta* a gramofon na kliku a nastěhoval se do učitelského bytu? To on řekl Elsinu otci, že děvče má bystrou hlavu a mělo by se učit cizí jazyky, protože se časem celý svět sjednotí a všichni by se měli dorozumět bez ohledu na státní hranice a společenské třídy a žít bok po boku v míru a svobodě.

Proslýchalo se, že je Almkvist komunista, zároveň se však říkalo, že než se stal učitelem, studoval na kněze, takže to jaksi nešlo dohromady. Ještě nikdy v Gärningsbergu tak vzdělaného učitele neměli.

První rok, co tam byl, požádal Elsina otce, jestli by s nimi nemohl na senoseč, aby se dozvěděl víc o zemědělství, a otec svolil. Všichni ve vsi se Almkvistovi za zády pošklebovali, ale na to, jak byl nezkušený, zhostil se práce docela dobře. Vyhrnul si rukávy i nohavice, a když ho pozvali na malinovou šťávu, hovořil o skutečném životě na pozadí všeho vyumělkovaného.

Elsa tam byla také. Byla to těžká práce, slunce jim celý den pražilo do tváře. Když byli hotovi, sešla dolů k potoku, aby si svlažila nohy. Voda byla ledová, protože potok vyvěral ve skále, a když v něm stála, zatrnulo jí v celém těle až po zuby. Elsa pak na tu chvíli myslela jako na jedinou, kdy měla chodidla stejně chladná jako hlavu.

Almkvist se zeptal, jestli by mu v učitelském bytě nechtěla dva večery v týdnu vypomáhat s domácností, protože nebyl ženatý. Rodiče svolili a Elsa k němu začala docházet. Její otec však předtím zjišťoval, jestli se o něm neříká, že by se k mladým dívkám choval příliš důvěrně. Několikrát se Elsy zeptal, zda na něm není něco divného. Avšak jediné, co ji v tom

smyslu napadlo, bylo, že nemá skoro žádné špinavé nádobí. Přece se mu nemůže vyplatit dávat služce odměnu za několik hodin týdně, když pro ni nemá žádnou práci?

Almkvist raději mluvil o studiu než o nádobí. Prý si všiml, jak snadno se Elsa učí, a nabídl jí po večerech pokročilejší výuku jazyka.

„Tisíce dívek umí mýt nádobí, ale kolik jich umí německy?“ odvětil Almkvist, když se zeptala, jestli má nádobí v kredenci umýt ještě jednou. „Samozřejmě kromě německých dívek, ty mají tu drobnou přednost, že se tam narodily,“ dodal a za kulatými brýlemi se na ni usmál.

Almkvist byl možná směšný, ale Else připadali lidé zlí, když si z něj utahovali. S jistotou věděla, že má dobré srdce, žáky nikdy nebil, ani Oskara ne, ačkoliv zapálil jednu svou lyži v šatně a celá škola mohla shořet.

Za večerů, kdy byla u Almkvista, jí nahlas předčítal z *Utrpení mladého Werthera*, vysvětloval jí děj a nechal trochu číst i ji. Román měl v němčině i švédštině, tak brali odstavec po odstavci a srovnávali. Zpočátku to bylo těžké a Elsa zadržávala, ale časem se naučila. Když dočetli Werthera, začali *Fausta*, což byla vlastně divadelní hra, a podle Almkvista mnohem důležitější, protože pojednávala o duši, ale Elsa *Faustovi* nikdy neporozuměla tak dobře jako *Utrpení mladého Werthera*.

Pokaždé když dočetli, pustil Almkvist nějakou desku. Měl i nějaké náboženské, což možná svědčilo o tom, že pověsti o kněžském studiu byly pravdivé. Nejraději měl Mozartovo *Rondo Alla Turca*. Jakmile hudba spustila, začal Almkvist poletovat po učitelském bytě a předstíral, že hraje na klavír na poličkách a stolech a křičel na Elsu, „allegretto!“ a „člověk

se musí bavit!“, ta se však nenechala strhnout a jen tleskala do taktu.

Při pomýšlení, jak byl Almqvist při tanci šťastný, se zastyděla, jak ji vůbec mohlo napadnout, že to byla jeho vina a že právě tam to všechno začalo. Navíc by měla myslet spíš na konec než na začátek, protože pouze s koncem teď mohla něco udělat.

Jak věci končí, může člověk spíš sám ovlivnit.

A ta Němka, o níž mluvil starý Olsson, že přijela do Krokomu, s ní jistě nemá co dělat. Třeba jen něco prodává a dozvěděla se, že je Elsa šikovná obchodnice. Každopádně v to doufala.

„Elsa se nám nějak zamyslela.“

Nemusela se ani otáčet, aby věděla, že do skladu vešel Nils. Při pouhém zvuku jeho hlasu dostala vztek. Dál počítala balíčky kávy, kvůli čemuž sem přišla a také aby byla chvíli sama.

„Máme někde Rubbair? Ulla Rikardssonová píchla kolo a chtěl bych jí spravit duši.“

Nils našel tuby s tekutým přípravkem na lepení gumy a jednu vzal do ruky.

„Stojí dvě koruny,“ podotkla Elsa, ale Nils dělal, že neslyší.

Říkalo se, že Nils také pracuje u Forsena, ale býval tam velmi zřídka, tak se s ním Elsa nemusela nijak často vídat. Jeho nepřítomnost bývala nejčastější příčinou hádek mezi Forsenem a Nilsem.

„Co si Elsa myslí o Nissem?“ zeptal se Forsen už několikrát Elsy.